

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА

**ПРОБЛЕМИ
НА
СПЕЦИАЛНИТЕ
БИБЛИОТЕКИ**

Тематичен сборник

София • 1992

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

SPECIAL LIBRARY PROBLEMS
Subject collection

Редакционна колегия:
Динчо Кръстев
Даниела Атанасова

Editorial board:
D.Krustev, D.Atanasova
Sofia 1992

ISBN 954-430-172-0

© Централна библиотека на БАН
1992
с/о Jusautor, Sofia

01/02(05)

СЪДЪРЖАНИЕ

Динчо КРЪСТЕВ - Първоначални етапи на изграждане на автоматизирана библиотечно-информационна система в БАН	5
Даниела АТАНАСОВА - Организационна и технологична структура на Централна библиотека на БАН, съобразена с програмния продукт БИБЛИО-ДАКОМС	35
Кристина ВЪРБАНОВА-ДЕНЧЕВА - Автоматизиране на библиотечно-информационни процеси в ЦБ - БАН с използване на системи за управление на бази от данни	55
Цветана СТАЙКОВА, Никола КАЗАНСКИ - Приносът на Българската академия на науките в развитието на българската библиография	65
Мария АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА - Профил за комплектуване на единния библиотечен фонд на Българската академия на науките	83
Цветана СТАЙКОВА - А.С.Пушкин в българската библиография	104
Мария АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА, Йорданка БЕЗЛОВА - Сътрудничеството на швейцарските научни библиотеки с българските академични библиотеки	124
Никола КАЗАНСКИ - Проблеми на общата класификация на науките в България	131
Динчо КРЪСТЕВ - Информатика и библиотечно дело	138

ПЪРВОНАЧАЛНИ ЕТАПИ НА ИЗГРАЖДАНЕ НА АВТОМАТИЗИРАНА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА В БАН

Динчо Кръстев

Последните години поставиха остро въпроса за повишаване равнището на библиотечно-информационното обслужване в БАН. Много са причините, които свидетелстват, че трябва решително да се пристъпи към изграждането на единна автоматизирана библиотечно-информационна система (АБИС). Ето някои от тях:

- функционална невъзможност да се отговори адекватно на библиотечно-информационните потребности на читателите; рязко съкращаване на получаваните първоизточници, а оттук и необходимостта от бързо и ефективно търсене на недостигащата информация, повишаване ролята на предварителното библиографско търсене и невъзможност то да бъде задоволено с класическите технологии и пр.;

- Необходимостта от по-тясно и оперативно сътрудничество на национално и международно равнище (днес то е практически невъзможно без една мощна АБИС);

- Нуждата от нови, по-ефективни форми на библиотечно-информационно сътрудничество. В редица области на фундаменталните науки появата и развитието на новите идеи са толкова динамични, че липсата на своевременна информация води до изолация на научните кадри у нас от предния фронт на науката. В крайна сметка се поставя под съмнение изпълнението на редица задачи, стоящи пред българската наука.

Натрупаният богат опит по света показва, че една модерна автоматизирана библиотечно-информационна мрежа на БАН би спомогнала много за решаването на някои от тези проблеми. Това налага в научната и внедрителската политика на Академията да се предвиди в близко бъдеще изграждането на единна библиотечно-информационна система. За тази цел е необходимо предварително да бъде изработена концепция за проектирането, въвеждането в експлоатация и функционирането на библиотечно-информационно звено, което адекватно да посреща настоящите и бъдещите нужди на БАН от този тип дейности.

Световният опит от експлоатацията на първите АБИС учи, че автоматизацията на традиционните библиотечни технологии е неефективна. Нужно е изменение на съществуващите библиотечни процеси, разработка на нови технологии, осмисляне на библиотеката в глобалните информационни процеси - нужно е проектиране. Практиката показва, че трудностите по внедряването на автоматизацията са големи. Необходими са значителни капиталовложения (нетипични за библиотеките до този момент), голяма подкрепа и разбиране от обществото и редица ръководни инстанции.

Въпреки големите трудности от самото начало с въвеждането на първите АБИС бяха направени редица разработки, които се оказаха фундаментални: системи за формализирано библиографско представяне (формата MARK и неговите разновидности), унифицирана форма за библиографско описание (ISBD), както и ISSN, ISBN и пр. Постепенно бе натрупан опит по централизирана обработка на информационните първоизточници и други форми на кооперирана библиотечна дейност. Този първи етап даде тласък и към по-задълбочено теоретично изучаване на самите библиотечни процеси. Едновременно с това на преден план излизат редица теоретични и методологични въпроси на проектирането на АБИС.

Днес основният подход при проектирането на информационните процеси (на библиотечно-информационните процеси в част-

ност) е системният. Преди да преминем към неговото описание, се налага да направим някои уточнения, отнасящи се до основните понятия, които се използват в него: система, информационна система, системна разработка.

В широк смисъл понятието система включва съвкупност от хора, апарати, процедури, създадени за постигане на определена цел. Това определение е твърде широко и може да бъде използвано за характеризирането на всякакви системи - от системи за поддържане на дома до сложни космически системи.

Информационната система е специален тип и може да бъде определена като система, в която съществуват информационни изходи било във вид на печатни листинги, било в други машинночитаемы форми. От гледна точка на своята структура информационните системи включват обикновено следните елементи: хора, апаратни приспособления, процедури; цели, комуникационни средства, бази от данни, входове, изходи, гранични параметри и контрол на управленческите механизми.

Информационната система не възниква от само себе си. Тя обикновено трябва да бъде построена по целесъобразен начин. Един от разпространените и ефективни методи, които се използват днес, е методът на системната разработка (system development).

Системната разработка представлява серия от структурирани фази, чрез които работната група, включваща специалисти от различни дисциплини, създава и внедрява определена система¹.

Фазовата структура на системната разработка има големи преимущества. Едно от съществените преимущества се състои в това, че хората от различни дисциплини могат да бъдат включени в разработката само в тези фази, в които техните знания са необходими. В началото на всяка фаза съставът на проектната група може да се мени съобразно нейните специфични

¹ Като правило проектантската група включва специалисти по компютри, поведенчески науки, изследване на операциите, статистики и пр.

